

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи
Верховної Ради України

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел./факс: 255-49-56 E-mail: k_reglam@rada.gov.ua

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

ВИСНОВОК

на проект Постанови Верховної Ради України «Про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України», внесений народними депутатами Констанкевич І.М. та іншими (всього 9 народних депутатів України) (реєстр. № 9606 від 11.08.2023)

Комітет на засіданні 3 листопада 2023 року (протокол № 171) розглянув, згідно з електронною резолюцією Голови Верховної Ради України Стефанчука Р.О. від 14 серпня 2023 року (електронна картка документа (1284884), проект Постанови Верховної Ради України «Про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України», внесений народними депутатами Констанкевич І.М. та іншими (всього 9 народних депутатів України) (реєстр. № 9606 від 11.08.2023), висновки Комітету з питань молоді і спорту (лист від 20 вересня 2023 року № 04-21/21-2023/206081 (електронна картка документа (1328368), Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики від 18 вересня 2023 року (протокол № 125) (електронна картка документа (1329824), Комітету з питань освіти, науки та інновацій від 13 жовтня 2023 року (протокол № 135) (електронна картка документа (1348663), лист Апарату Верховної Ради України від 6 жовтня 2023 року № 15/11-2023/220554 (електронна картка документа (1342692).

Метою проекту Постанови Верховної Ради України, як зазначено у пояснювальній записці до нього, є «припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України», а також запровадження використання шрифту «Volja» у відзнаках парламенту».

Для досягнення зазначеної мети, автори проекту Постанови пропонують доручити Апарату Верховної Ради України вжити заходи для припинення використання шрифтів російського походження, зокрема давньослов'янського шрифту «Іжиця» та похідних від нього, в роботі Верховної Ради України (пункт 2 проекту Постанови), рекомендувати Президентові України, Кабінетові Міністрів України та іншим державним органам, а також підприємствам, установам та організаціям припинити використання шрифтів російського походження, зокрема давньослов'янського шрифту «Іжиця» та похідних від

нього (пункт 3 проекту Постанови), а також внести зміни до постанов Верховної Ради України: «Про Почесну грамоту та Грамоту Верховної Ради України», «Про Премію Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування», «Про встановлення щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти», «Про Премію Верховної Ради України молодим ученим», «Про іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених - докторів наук», у відповідних положеннях яких замінити слова «давньослов'янський шрифт «Їжиця» на слова «шрифт «Volja», створений на основі робіт українського графіка Ніла Хасевича» (пункт 4 проекту Постанови).

Проект Постанови Верховної Ради України (реєстр. № 9606) внесено на реєстрацію згідно з частиною першою статті 89, частиною другою статті 90 та частиною другою статті 91 Регламенту Верховної Ради України, за підписами осіб, які мають право законодавчої ініціативи, пропозицією щодо кандидатури доповідача на пленарному засіданні, пояснювальною запискою, порівняльною таблицею та електронним файлом.

По суті змісту проекту Постанови Верховної Ради України (реєстр. № 9606) Комітет зазначив таке.

Положеннями статті 19 Конституції України передбачено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до частини п'ятої статті 83 Конституції України порядок роботи Верховної Ради України встановлюється Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України.

Правові засади роботи Верховної Ради України визначені Регламентом Верховної Ради України, зокрема у статті 1 Регламенту Верховної Ради України передбачено, що порядок роботи Верховної Ради України, її органів та посадових осіб, засади формування, організації діяльності та припинення діяльності депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України встановлюються Конституцією України, Регламентом Верховної Ради України та законами України «Про комітети Верховної Ради України», «Про статус народного депутата України», про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України.

У свою чергу, частиною першою статті 7 Регламенту Верховної Ради України організаційне, юридично-експертне, науково-експертне, документальне, інформаційне, а також матеріально-технічне, господарсько-правове та фінансове забезпечення діяльності Верховної Ради України, її органів, народних депутатів України, депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України здійснює Апарат Верховної Ради України.

Комітет зауважив, що чинним законодавством України не визначається обов'язкових вимог та порядку використання шрифтів у діяльності органів державної влади, державних органах, органах місцевого самоврядування тощо, в

тому числі, не передбачено такого критерію у використанні шрифтів (гарнітур) з врахуванням їх походження.

Використання шрифту «Іжиця» наразі передбачається в описах Почесної грамоти та Грамоти Верховної Ради України у додатку 2 до Постанови Верховної Ради України «Про Почесну грамоту та Грамоту Верховної Ради України» № 2541-III, в Описі Диплома лауреата Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти у додатку 2 до Постанови Верховної Ради України «Про встановлення щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти» № 131-V, в Описі Диплома лауреата Премії Верховної Ради України молодим ученим у додатку 2 до Постанови Верховної Ради України від 5 лютого 2019 року «Про Премію Верховної Ради України молодим ученим» № 2675-VIII, в Описі Диплома лауреата Премії Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування у додатку 2 до Постанови Верховної Ради України «Про Премію Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування» № 840-IV, в Описі 2 Диплома стипендіата Верховної Ради України - молодого вченого - доктора наук у Додатку 2 до Постанови Верховної Ради України «Про іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених - докторів наук» № 2676-VIII.

За загальними вимогами до оформлення службових документів згідно з Положенням про порядок роботи з документами у Верховній Раді України, затвердженим Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 8 лютого 2021 року № 19, оформлення службового документа у Верховній Раді України здійснюється з використанням шрифту гарнітури «Times New Roman» (пункт 246). Цим же Положенням визначено вимоги до оформлення проекту акта Верховної Ради України та супровідних документів до них - створення з використанням шрифту гарнітури «Times New Roman» (пункти 282, 287), а також вимоги до оформлення акта Верховної Ради України, у пункті 314, де зазначено, що закон України, постанова, інший акт Верховної Ради України оформляються з використанням гарнітури, що є загальнодоступною чи створеною на її основі.

Таким чином, виключення з описів, зокрема при виготовленні Почесної грамоти Верховної Ради України, Грамоти Верховної Ради України, дипломів лауреатів премій Верховної Ради України, стипендіатів Верховної Ради України, положення (речень) щодо застосування у написах до відзнак «давньослов'янський шрифт «Іжиця» призведе до припинення його використання при оформленні документів про парламентські відзнаки.

Водночас, щодо пропозиції авторів проекту Постанови замінити шрифт «Іжиця» новим шрифтом «Volja» Комітет звернув увагу на таке.

Відносини щодо набуття, здійснення та захисту особистих немайнових та майнових авторських та/або суміжних прав, а також щодо прав особливого роду (*sui generis*), пов'язаних зі сферою авторського права та/або суміжних прав регулюється Законом України «Про авторське право і суміжні права».

Відповідно до цього Закону накреслення (дизайну) шрифтів є твором образотворчого мистецтва (пункт 58 частини першої статті 1).

Згідно з частиною першою статті 3 цього ж Закону на регулювання відносин, пов'язаних з використанням творів образотворчого мистецтва, оригінали яких перебувають на території України, поширюється дія Закону України «Про авторське право і суміжні права». У свою чергу, твори образотворчого мистецтва, твори художнього дизайну, відповідно до статті 6 зазначеного Закону, віднесено до об'єктів авторського права.

Вбачається, що пропозиція Верховній Раді України щодо застосування у парламентській діяльності певного шрифту, який може бути обрано на конкурсних засадах з числа створених українськими графіками, має враховувати також положення Закону України «Про авторське право і суміжні права», зокрема, в частині способу та умов його використання.

При розгляді проекту Постанови (реєстр. № 9606) взято до уваги висновки комітетів Верховної Ради України, що надійшли до Комітету.

Так, у висновку Комітету з питань молоді і спорту на проект Постанови Верховної Ради України (реєстр. № 9606) зазначено, що «Члени Комітету підтримали позицію Інституту української мови НАН України щодо відмови від використання шрифту «Іжиця» та визначення альтернативного шрифту на конкурсних засадах та запропонували врахувати це при ухваленні остаточного тексту Постанови». У зв'язку з цим Комітет ухвалив рішення: «рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду у першому читанні прийняти за основу та в цілому проект Постанови про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України, (реєстр. № 9606), поданий народним депутатами України, з урахуванням пропозицій Комітету».

Також до Комітету надійшов висновок Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики, в якому зазначено, що «народні депутати України зауважили, що в українському сегменті шрифтотворення присутні багато інших шрифтів українських графічних дизайнерів, які враховують і продовжують величні традиції української графіки. З огляду на це пропонуємо у підпунктах 1-5 пункту 4 проекту Постанови Верховної Ради України «Про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України» після слів «шрифт «Volja» слова «створений на основі робіт українського графіка Ніла Хасевича» замінити словами «або інші шрифти українських графічних дизайнерів». Також Комітет рекомендує «Верховній Раді України за результатами розгляду схвалити проект Постанови Верховної Ради України «Про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України» (реєстр. № 9606), враховуючи пропозицію Комітету».

У висновку Комітету з питань освіти, науки та інновацій рекомендується Верховній Раді України відповідно до частини третьої статті 138 Регламенту Верховної Ради України проект Постанови Верховної Ради України (реєстр. № 9606) за наслідками розгляду у першому читанні прийняти за основу та у цілому з урахуванням пропозицій Комітету, а саме:

«п. 4 викласти у такій редакції:

«4. Внести зміни до постанов Верховної Ради України:

1) в додатку 2 до Постанови Верховної Ради України від 05 липня 2001 року «Про Почесну грамоту та Грамоту Верховної Ради України» (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 40, ст. 195) виключити речення:

«У написанні слів "Почесна грамота" використовується давньослов'янський шрифт "Їжиця".»;

«У написанні слова "Грамота" використовується давньослов'янський шрифт "Їжиця".»;

2) в додатку 2 до Постанови Верховної Ради України від 22 травня 2003 року «Про Премію Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування» (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 36, ст. 294) виключити речення:

«У написанні слова "Диплом" використовується давньослов'янський шрифт "Їжиця".»;

3) в додатку 2 до Постанови Верховної Ради України від 14 вересня 2006 року «Про встановлення щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти» (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 42, ст. 406) виключити речення:

«У написанні слова "Диплом" використовується давньослов'янський шрифт "Їжиця".»;

4) в додатку 2 до Постанови Верховної Ради України від 5 лютого 2019 року «Про Премію Верховної Ради України молодим ученим» (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 8, ст. 45) виключити речення:

«У написанні слова "Диплом" використовується давньослов'янський шрифт "Їжиця".»;

5) в додатку 2 до Постанови Верховної Ради України від 5 лютого 2019 року «Про іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених - докторів наук» (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 8, ст. 46) виключити речення:

«У написанні слова "Диплом" використовується давньослов'янський шрифт "Їжиця".».

Разом з цим, у своєму висновку Комітет з питань освіти, науки та інновацій зазначає, що «за експертним висновком Української академії друкарства, розвиток інформаційного поля держави не можливий без розвитку українських шрифтів, створення яких це питання мовної ідеології та політики держави. Шрифт «Volja» (авторка Марчела Можина) створений на основі шрифтових написів художника УПА Ніла Хасевича, успішно й доречно використовують в сучасній айдентиці Збройних сил України. Як варіант заміни шрифту «Їжиця» Українська академія друкарства пропонує до застосування шрифт Василя Чебаника «Рутенія», який для його створення вивчав зразки літер з українських рукописних книжок X-XV ст. та стародруків XVII-XVIII ст., або створити офіційний шрифт для Верховної Ради України відомими вітчизняними шрифтовими дизайнерами».

Апарат Верховної Ради України на звернення Комітету надав інформацію про кількість виготовлених та невикористаних нагородних матеріалів, у написанні слів яких використано давньослов'янський шрифт «Їжиця» станом на 2 жовтня 2023 року, зокрема це стосується Диплома лауреата Премії Верховної Ради України молодим ученим, Диплома лауреата Премії Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування, Диплома лауреата Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти, Премії Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування», Почесної грамоти та Грамоти Верховної Ради України.

Водночас, у своєму листі Апарат Верховної Ради України зазначив, що «в 2023 році придбано друкованої продукції на суму 82550,00 грн, яка входить до зазначеного вище переліку, а саме: Папка «Грамота Верховної Ради України» та Вкладка «Грамота Верховної Ради України», а також те, що «у проєкті Державного бюджету України на 2024 рік передбачено видатки на придбання друкованої продукції (дипломи, папки, вкладинки) у розмірі 400 тис. грн».

З огляду на викладене та враховуючи пропозиції комітетів Верховної Ради України та інформацію Апарату Верховної Ради України, Комітетом пропонується проєкт Постанови Верховної Ради України «Про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України» (реєстр. № 9606), викласти в новій редакції, а саме:

«ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Про здійснення окремих заходів щодо використання шрифтів в оформленні документів про відзнаки Верховної Ради України

З метою відтворення української ідентичності у документуванні парламентської діяльності Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:

1. Внести зміни до таких постанов Верховної Ради України:

1) абзац восьмий Опису Диплома лауреата Премії Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування, затвердженого Постановою Верховної Ради України "Про Премію Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 36, ст. 294), виключити;

2) абзац дванадцятий Опису Почесної грамоти Верховної Ради України та абзац десятий Опису Грамоти Верховної Ради України, затверджених Постановою Верховної Ради України "Про Почесну грамоту та Грамоту Верховної Ради України" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 10–11, ст. 99), виключити;

3) друге речення абзацу шостого Опису Диплома лауреата Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти, затвердженого Постановою Верховної Ради України "Про встановлення щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 42, ст. 406; 2011 р., № 18, ст. 139; із змінами, внесеними Постановою Верховної Ради України від 2 грудня 2020 року № 1041-ІХ), виключити;

4) абзац сьомий Опису Диплома лауреата Премії Верховної Ради України молодим ученим, затвердженого Постановою Верховної Ради України "Про Премію Верховної Ради України молодим ученим" (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 8, ст. 45), виключити;

5) абзац сьомий Опису Диплома стипендіата Верховної Ради України – молодого вченого – доктора наук, затвердженого Постановою Верховної Ради України "Про іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених – докторів наук" (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 8, ст. 46), виключити.

2. Апарату Верховної Ради України у шестимісячний строк з дня прийняття цієї Постанови:

провести конкурс з відбору українських шрифтів для оформлення документів про відзнаки Верховної Ради України;

надати інформацію про результати конкурсу Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики разом із супровідними документами, необхідними для прийняття в установленому порядку рішення щодо використання єдиного українського шрифту в оформленні документів про відзнаки Верховної Ради України (премія, грамота тощо).

3. Доручити Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики протягом тридцяти днів з дня встановлення результатів конкурсу, передбаченого пунктом 2 цієї Постанови, за рішенням Комітету внести народними депутатами України – членами цього Комітету на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо використання єдиного українського шрифту в оформленні документів про відзнаки Верховної Ради України (премія, грамота тощо).

4. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття, крім пункту 1, який набирає чинності з дня прийняття Верховною Радою України рішення щодо використання єдиного українського шрифту в оформленні документів про відзнаки Верховної Ради України».

Керуючись положеннями частини третьої статті 93, частини третьої статті 138 Регламенту Верховної Ради України, Комітет ухвалив висновок на проект Постанови Верховної Ради України «Про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України» (реєстр.

№ 9606), і рекомендує Верховній Раді України, згідно з пунктом 8 частини четвертої статті 20 Регламенту Верховної Ради України, включити зазначений проект Постанови Верховної Ради України позачергово без голосування до порядку денного десятої сесії Верховної Ради України, розглянути його з урахування пропозицій Комітету щодо нової редакції проекту Постанови (реєстр. № 9606), викладеної у висновку Комітету, та прийняти рішення відповідно до частини третьої статті 138 Регламенту Верховної Ради України.

Співдоповідачем від Комітету на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначено голову Комітету.

Голова Комітету

С.В.КАЛЬЧЕНКО

